

i danas postoji (oprost; to značenje nije uključeno u rječnički članak *oprost*).

Pod *inicijacija* ne spominje se kršćanska inicijacija, ali se kaže za potvrdu da je drugi sakrament kršćanske inicijacije. Ne kaže se to i za druga dva, a krštenja čak nema kao posebne natuknice!

Ispovijed se definira pod 1 kao “priznavanje svojih grijeha svećeniku”, i navodi se primjer: *tajna ispovijedi* (!); vjerojatno treba: *tajna ispovijed*; ako se pak mislilo na tajnu, trebalo je reći: *ispovjedna tajna*.

Blagdan koji se slavi 2. veljače dolazi samo pod nazivom *Kandelora* i tumači se da je to “blagdan Očišćenja Blažene Djevice Marije; Svijećnica”. Prvi od ta dva naziva nije više u uporabi, a *Svijećnica* je pučki naziv za taj blagdan, dok se on službeno zove *Prikazanje Gospodinovo*. Međutim ni jednoga ni drugoga nema u RHJ. Pod *prikazanje* navodi se izraz *Isusovo prikazanje u Hramu*, ali se ne spominje blagdan s tim nazivom. *Kandelora* je regionalizam koji se sve rjeđe susreće.

Kateheta se opisuje kao “svećenik koji drži vjeronauk”. Danas su međutim među vjeroučiteljima svećenici u velikoj manjini, mnogo je više drugih vjeroučitelja.

Za *katekizam* se pod 1 a) kaže: “izlaganje kršćanskog nauka u obliku pitanja i odgovora”. Danas je ta metoda gotovo posve iščezla, a način izlaganja ne spada u definiciju katekizma.

Za Kijevske listiće (pod *kijevski*) kaže se da su “odlomak rimokatoličkog misala”, što je višestruki anakronizam: tada nije bilo ni misala ni pojma katolički u današnjem smislu, a ni ti tekstovi nisu bili rimski.

U natuknici *klanjati 2*: sagibanje u koljenima u znak štovanja Boga ne čini se “pred oltarom ili pred raspelom”, nego samo pred svetohraništem.

(Svršetak u idućem broju.)

OSVRTI

ODGOVOR NA PRIKAZ VINKA GRUBIŠIĆA

 siječnju 1998. objavila sam u *Republici* (54/1-2, str. 253-258) kritiku gramatike Vinka Grubišića. Budući da je njegova gramatika pisana na izrazito neznanstven način i s neprihvatljivo velikim brojem grešaka, nasloвила

sam svoj tekst “Diletantski napisana gramatika”. U vrlo uzrujano napisanom odgovoru na taj tekst V. Grubišić je u *Republici* (55/9–10, 1999., str. 160.–165.) zaprijetio da će mi se osvetiti prikazom moje gramatike. Prikaz je objavio u *Jeziku* 47/3, 2000., str. 111.–113.

Onima koji su pročitali prethodne tekstove, moju knjigu i Grubišićev prikaz

potpuno je jasno da Grubišić ne samo da nije u stanju napisati gramatiku nego nije u stanju ni pročitati je. Njima nije potreban ovaj odgovor. Odgovor je potreban onima koji su pročitali samo Grubišićev prikaz u *Jeziku*. Takvima se moraju napomenuti neke osnovne stvari koje pokazuju kako nestručno je i s kakvim iskrivljavanjima i predumišljajem napisan taj prikaz. Grubišić čak ne primjećuje ni da je moja knjiga pisana na engleskom jeziku, pa se iščudava engleskim riječima u njoj. Zapanjen je: "U klasifikaciji suglasnika parovi *b-p*, *d-t* i *g-k* označeni su sa 'Stop'! 'Stop konsonanti' – e baš svašta!" A radi se o normalnoj engleskoj riječi, koja je u knjigama na engleskom jeziku potpuno uobičajeni naziv za tu skupinu suglasnika. Što se drugo može očekivati od gramatike napisane na engleskom jeziku nego da koristi engleske riječi? Isti naziv koriste npr. i T. Priestly, *Slovene*, str. 394., A. Timberlake, *Russian*, str. 829., R. Rothstein, *Polish*, str. 688. (u *The Slavonic Languages* 1993.). Ako Grubišić nije u stanju da taj naziv s engleskog prikladno prevede, onda je mogao pogledati kako sam ga ja prevela – naime moja gramatika je objavljena iste, 1997. godine i u prijevodu u okviru mog udžbenika, a tamo ne piše "Stop", nego eksplozivni suglasnici (da se Grubišić ne bi čudio i tom nazivu, odmah mu navodim da se isti koristi i u *Priručnoj gramatici hrvatskoga književnog jezika*, Zagreb 1979., str. 21., kao i u njenom najnovijem izdanju iz 1997., str. 52., a i u gramatici Težak-Babić 1992., str. 46.). Jednako je i s engleskom riječi "exclusively", koju Grubišić preuzima kao "ekskluzivnost" i izvodi čitavu teoriju o nekakvoj impliciranoj ekskluzivnosti Hrvatske. Kad riječ nije u stanju prevesti, trebao je pogledati npr. u *Collins Cobuild English Language Dictionary* (London

1990., str. 489.) pa bi vidio da ta riječ u engleskom ima samo jedno značenje, koje se prevodi pomoću neutralne riječi "samo", a riječ "samo" stoji i u objavljenom prijevodu gramatike. Od ovakvih Grubišićevih "prijevoda" i interpretacija sastoji se manje-više čitav prikaz. Svjesna sam da je previše očekivati od Grubišića da riječi s engleskog pravilno prevede jer on pokazuje da nije u stanju riječi na engleskom ni prepisati bez greške. Tako je već prepisivanje podatka o naslovu, izdavaču i seriji moje gramatike bio pretežak zadatak, a da se pritom ne naprave barem dvije pogreške.

Pored toga što jezik na kojem je pisana gramatika predstavlja poteškoću za Grubišića, on izgleda nije svjestan ni osnovnog podatka da se radi o gramatici. Kako inače objasniti to što je uspoređuje s dvjema knjigama drugih autora, koje ne samo da nisu gramatike nego su knjige sasvim drugog tipa, bez imalo gramatičkog sadržaja (i koje su, osim toga, u inozemstvu doživjele i izrazito negativne recenzije, dok je moja gramatika dobila samo pozitivne recenzije)? Ni čitateljima nije Grubišić nijedanput naveo taj osnovni podatak – da je knjiga koju prikazuje gramatika – kao ni podatak u kakvoj lingvističkoj seriji je objavljena. Radi se o dosad najvećoj ikad pokrenutoj u svijetu seriji opisnih gramatika, u kojoj je unazad samo nekoliko godina objavljeno ili najavljeno više od 400 ujednačeno pisanih kratkih gramatika o isto toliko jezika (*Languages of the World/Materials*). Za mene je svakako bila čast što mi je izdavač (Lincom Europa) ponudio da napišem jednu od gramatika u tako značajnoj seriji. Pritom sam imala potpuno razumijevanje za njegovu odluku da ne napišem četiri gramatike koje bi se razlikovale samo po naslovu (*Croatian, Serbian, Bosnian,*

Montenegrin) jer to bi bio presedan ne samo za izdavača nego i za znanost o jeziku kad bih tako "jeftino" postala autoricom četiriju knjiga. Umjesto toga, u gramatici je navedeno kako se jezik danas naziva u svakoj od novonastalih država (i da u osnovi standardnog jezika u svakoj od tih država stoji isti, štokavski dijalekt). Ispravnost izdavačeve odluke potvrđuje i ne htijući Grubišić. Grubišić, naime, svoju gramatiku smatra gramatikom svog jezika i pita se "koliko će Srbima koristiti ovo djelo, ne znam" jer "gotovo da u knjizi srpskoga ničeg i nema". S druge strane, istu gramatiku u prikazu objavljenom u *Zborniku Matice srpske za filologiju i lingvistiku* (41/1, 1998., str. 201.–206.) prikazuje, srpski lingvist, smatra gramatikom svog jezika (suprotno Grubišićevoj pretpostavci, srpski lingvist nije uspio naći u gramatici nešto što ne bi vrijedilo za njegov jezik). Time su ta dva autora prikaza dala podlogu tvrdnji da se radi o istom jeziku i da je izdavač pravilno postupio. Jer ne može se zamisliti da bi u svijetu jednu te istu gramatiku nekog jezika npr. i engleski i njemački lingvisti svojatali kao gramatiku svog jezika.

Osim ujednačenosti poglavlja, izdavač je zadao autorima da sve gramatike moraju biti ujednačenog opsega. Smiju obuhvaćati od 50 do najviše 70 stranica. Taj važan i još jedan od osnovnih podataka o knjizi – koliko je ona dugačka – Grubišić namjerno ni jedanput ne navodi u prikazu, nego čak tvrdi da prilikom dodjeljivanja prostora pojedinoj temi nije nikakvu ulogu igrala ograničenost prostorom. No i unatoč takvoj, znatnoj ograničenosti prostorom, očito se uspjelo informacije o jeziku dati u gramatici u tako komprimiranom obliku da su pojedini recenzenti u svojim prikazima ustvrdili kako ona nudi "potpunije i točnije opise pojedinih gra-

matičkih pojava i kategorija nego što je to slučaj u dosadašnjim obimom i desetorostruko većim gramatikama".

Gramatike u Lincomovoj seriji ujednačeno opisuju točno određene pojave u jeziku kako bi mogle poslužiti za tipološka uspoređivanja raznih jezika. Samo netko ne poznaje gramatičke kategorije može se iščuđavati zašto se živost smatra gramatičkom kategorijom i komentirati mene kao "Jedinstvena je!" jer navodim i tu kategoriju. Neka Grubišić pogleda u neke druge gramatike (npr. u gramatiku W. Brownea iz 1993., str. 318., za kojeg i sam Grubišić u *Republici* kaže da ga "poznaje i vrlo cijeni") ili u gramatike nekih drugih slavenskih jezika objavljenih kako u Lincomovoj seriji tako i u drugim serijama pa će vidjeti da živost jest gramatička kategorija i da je tipološki čak posebno zanimljiva jer se slavenski jezici međusobno razlikuju po tome da li ta kategorija među imenicama obuhvaća samo muški rod jednine (što i piše u mojoj gramatici) ili obuhvaća i druge rodove, i to u množini (takav je slučaj u ruskom jeziku).

Iako je bilješka 8. iz moje gramatike prilično dugačka, Grubišić je citira u cijelosti, kao uostalom i svi drugi prikazivači gramatike, a citirana je i u polemici između I. Pranjkovića i B. Čorića. No dok se Grubišiću ta bilješka ne sviđa, neki drugi prikazivači, npr. Roland Sussex u londonskom časopisu *The Slavonic and East European Review* (77/1, 1999., str. 142.–144.), žale što u gramatici nema još više bilježaka s takvim kritičkim sadržajem.

Budući da ni temeljni preduvjeti za iščitavanje jedne knjige – a to su poznavanje jezika na kojem je pisana, poznavanje tipa knjige i serije u kojoj izlazi – nisu postojali kod Grubišića te da je i čitatelje *Jezika* propustio obavijestiti o tome i umjesto toga im zbog povrijeđene taštine

ponudio svoju iskrivljenu interpretaciju, pozivam čitatelje da pročitaju gramatiku ili na engleskom jeziku ili u postojećem prijevodu i na osnovi toga sami stvore svoje mišljenje.

Snježana Kordić

TKO ZAPRAVO PRIJETI?

Snježana Kordić mnogošta vidi u iskrivljenome ogledalu. Nije se V. Gurbišić zaprijetio da će joj se osvetiti prikazom njezine gramatike jer je pristojno napomenuo: "Na tu ću se knjižicu posebno osvrnuti, jer ona s prikazom moje gramatike nema nikakve veze..." (Republika, 5–6/1999., str. 160.). U tim riječima nema nikakve prijetnje niti osvete, niti bismo mi objavili osvetnički članak. Objavili smo Grubišićev članak iz stručnih razloga kao što često objavljujemo i ocjene drugih knjiga, a među ostalim i da pokažemo kako se unatoč znanstvenim spoznajama i jezikoslovnim činjenicama neki teško oslobađaju zablude da su hrvatski i srpski književni jezik jedan jezik. To i sama potvrđuje pa zato i nije trebala pisati odgovora. A kad je o prijetnji i nepristojnosti riječ, evo popratnoga pisma S. Kordić:

"Šaljem Vam svoj kratki odgovor na prikaz Vinka Grubišića. Vi, kao dugogodišnji urednik *Jezika*, znate da nakon objavljivanja Grubišićevog prikaza moje knjige u *Jeziku* imam pravo na objavljivanje odgovora u *Jeziku*, i to u prvom narednom broju koji iziđe nakon primitka mog odgovora, bez ikakvih intervencija u tekstu. Ako smatrate potrebnim, ovim pismom pozivam se i na paragraf u zakonu koji mi garantira provođenje tog prava.

Kako se ne bi mogle dogoditi tiskarske greške ili bilo kakve druge nenamjerne izmjene pri objavljivanju mog odgovora, šaljem Vam tekst snimljen i na disketi. Budući da ste se Vi već više puta izjasnili kao protivnik lektoriranja, sigurna sam da ćete imati razumijevanja za moj zahtjev da se tekst ne lektorira. Ja ga potpisujem, pa prema tome i stojim u cijelosti iza njega. U nekoliko navrata primijetila sam kako Vi u tuđe tekstove ubacujete svoje vlastite komentare, pa Vas molim da u mom tekstu ne posežete za tom tehnikom (jer to ne smatram izrazom kulture). Ako nećete objaviti moj odgovor, molim Vas da me o tome odmah pismeno obavijetite kako bih zakonskim putem ostvarila svoje pravo."

Autorica se prijeti paragrafima i sudom, a mi mislimo da nema takvoga zakona i paragrafa koji bi vrijedio za stručne i znanstvene časopise, bar u dosadašnjoj gotovo polustoljetnoj praksi nije bilo takve prijetnje. Prelazim preko drugih uvrjeda i netočnosti samo ću napomenuti da suradnici ne mogu odlučivati, a ni sud, u kojem ćemo broju objaviti koji članak, pogotovu što za 1. broj imamo dovoljno članaka koji su stigli i ocijenjeni znatno prije njezina.

Usput da napomenem da je Snježana Kordić objavila u časopisu *Republici*, 1–2/2001., članak od osam stranica pod naslovom *Naziv jezika iz znanosti gledan* u kojem opravdava naziv srpskohrvatski. Njezine neznanstvene razloge pobio je Mario Grčević u *Republici* 3–4/2001.

Stjepan Babić